

# TIJD VOOR VRAGEN

Wij zijn een linkse hobby; dat is ons al een tijd geleden verteld. Maar nu is het helemaal duidelijk: de hobby moet dood!

De nieuwe regering heeft de kunstsubsidies disproportioneel gekort vergeleken met de bezuinigingen als geheel (ter herinnering: het cultuurbudget bedraagt in totaal minder dan één procent van de totale overheidsuitgaven). Er zijn enkele uitzonderingen: instellingen die vallen onder cultureel erfgoed, het Nationaal Archief en de bibliotheken.

Er is dus hoop. We moeten dood zijn, het liefst al meer dan 100 jaar. Mochten wij – de hobby – er op de één of andere cultureel Darwinistische manier in slagen om te worden toegelaten tot het nationale (hobby) erfgoed en in het Nationaal (hobby) Archief terecht te komen, dan worden wij behouden en aanbeden door mannen met geverfd haar en hun aanhangers. Onze taak is dus om tijdens ons leven afgemaakt te worden en in de dood voort te leven.

Waarom is dit? Kunst vormt, als het haar rol in de samenleving serieus neemt, een platform voor een open debat en niet voor gesloten deuren; voor discussie, niet voor angst; voor vragen, niet voor antwoorden; voor tegenstellingen, niet voor simplificaties; voor associaties en niet voor datgene dat voor de hand ligt. En Geert Wilders, als iedere rechtser dan rechtse ideoloog, werkt juist met angst, versimpeling, een vijandbeeld en snelle antwoorden. Wij staan dus in de weg.

Maar wat pas echt verontrustend was aan de persconferentie van de minderheidsregering die zal worden gedoogd (!) door de PVV (niet dat die partij een reputatie heeft van tolerantie voor minderheden): er stonden drie mensen op het podium om het regeerakkoord te presenteren, eentje die niet deelneemt aan de regering – of toch wel misschien? – en twee omstanders die stonden te grijnzen en ja te knikken bij zijn presentatie.

Laten wij erop blijven hameren dat dit een tijd is voor vragen en niet voor antwoorden. De kunstenaars in dit periodiek laten zien dat de wereld te gecompliceerd is om hem in handen te geven van mensen die met simplificaties komen aanzetten. We moeten daar iets tegenover stellen.

Nog een laatste vraag: hoe kan het links-rechts denken zo dominant worden in een land dat principieel onideologisch is?

Rainer Hofmann  
*artistiek leider Huis en Festival a/d Werf*

James  
Beckett  
foto:  
Maarten  
Zeehandelaar



# JAMES BECKETT

## KUNST (N)DIJVERHEID

5

**James Beckett maakte twee jaar op rij een werk voor Festival a/d Werf. Martine van Kampen is curator bij Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR) en mede-eigenaar van vinken en van kampen – een bureau voor redactie, onderzoek, productie en organisatie – kent en volgt de kunstenaar al een tijdje. Zij geeft een uiteenzetting van zijn werk in vijf vragen en antwoorden.**

### Wie is James Beckett en waarom moeten we hem kennen?

James Beckett is een beeldend kunstenaar met veel talenten en een ongelofelijke nieuwsgierigheid. Hij is onder meer technisch geschoold (aan de technische universiteit in Durban, Zuid Afrika) en dat zie je op veel manieren terug in zijn werk. Ten eerste in de dingen die hij gebruikt en laat zien: gereedschappen, (oude) machines, technische processen en wetenschappelijke methodes.

Daarbij is hij een beetje een historicus. Hij vindt vooral die dingen interessant die net voorbij zijn, die door de vooruitgang zijn ingehaald, maar ons veel over onszelf duidelijk maken. Je ziet het dus ook in het verhaal dat hij met zijn werk wil vertellen: hoe werken technologische uitvindingen en processen door in onze cultuur? Humor is een onderdeel van zijn werk, hoewel het er nooit dik bovenop ligt. Beckett houdt ervan om pseudomethodes en nergens-toe-leidende ontwikkelingen te laten zien, de doodlopende wegen en rafelranden van de wetenschappelijke vooruitgang.

Voor wat betreft zijn biografie: hij werd geboren in Zimbabwe en woonde tijdens zijn jeugd in Zuid-Afrika. Hij kwam naar Nederland voor de Rijksacademie van Beeldende Kunsten en won niet lang daarna de Prix de Rome voor Kunst en Publieke Ruimte. Hij werkte mee aan tentoonstellingen in heel Europa en ver daarbuiten. Voor Festival a/d Werf maakte hij eerder de voorstelling *Blinds*, een choreografie van jaloezieën, en in 2010 het performancestuk *Zakłady na Życie (Plant-Life)*.

### Waar ging *Zakłady na Życie (Plant-Life)* over?

Je zou kunnen zeggen over het einde van het industriële tijdperk, maar dat is heel algemeen. Het is een strak in elkaar zittend stuk dat het leven schetst in een Poolse fabriek, in de jaren vijftig, zestig. De organisatie van productieprocessen, kenmerkend voor de industrie uit die tijd, werkt door in de manier waarop mensen hun werk doen. Het structureert hun leven op meer manieren dan ze denken. Beckett laat de acteurs Poolse teksten uitspreken en handelingen uitvoeren, en herhalen, alsof ze zijn geprogrammeerd. In het eerste deel is er een projectie waarop het publiek kan lezen wat de acteurs gaan doen, en uiteindelijk ook instructies krijgt om zich te verplaatsen naar de volgende tribune. Het is in die zin een stuk waarbij je je steeds bewust bent van de vorm: de vorm van theater en de vorm die Beckett kiest. Die lijkt ook erg op wat er in die tijd aan kunst gemaakt werd. Ik moest denken aan een duistere meta-versie van de films van Jacques Tati, of misschien zelfs aan toneelstukken van die andere Beckett. Aan de uitvoering van het decor, het acteren, aan alle details was duidelijk veel aandacht besteed – alsof het een remake was van een stuk dat nooit was uitgevoerd. Beckett heeft het stuk gebaseerd op objecten en documenten die hij in Polen heeft gevonden, op terreinen van fabrieken die inmiddels gesloten zijn: van plattegronden tot relatiegeschenken, turflijsten, kalenders, instructieborden, overhemden, een tandenborstel. Deze vondsten waren tentoongesteld in het midden van het decor, alleen te zien als het publiek tijdens het stuk de acteur moet volgen en erlangs wordt geleid. Tussen de twee decors bevond zich dus eigenlijk een klein museum. Daarmee speelt het stuk ook met ‘manieren van culturele overdracht’.

### En de rest van zijn werk?

Het was de eerste keer dat Beckett werkte met een script en met acteurs. Meestal maakt hij installaties in tentoonstellingen, die lijken op die in het decor van *Zakłady na Życie (Plant-Life)*. Vaak laat hij historische of door hem zelf gemaakte voorwerpen zien in vitrines, als een manier om ze kostbaar te maken en om ze als het ware in te brengen in het ‘museale discours’. En vaak hoort daar een verhaal bij dat hij heeft opgediept uit de vergeten hoekjes van dat discours. Over een uitvinder die iets uitvond vlak nadat iemand anders het al had uitgevonden, een legerarts die vreemde voedselexperimenten deed met gewonde soldaten, een wijnhandelaar die naar eigen goeddunken kunnen in elkaar lijmde van de scherven van Etruskische vazen die hij vond. Verder is Beckett erg bezig met geluid. Misschien omdat geluid zich laat

organiseren in logische sequenties en methodes, maar ook omdat het industriële tijdperk een ‘soundtrack’ heeft die vaak onopgemerkt blijft. Een van zijn vroegere installaties heet *A Partial Museum of Noise*, hierin onderzoekt hij het geluid dat apparaten om ons heen maken. Maar hij speelt ook in een band – The Fréderick Nüeyegen Seaside Memorial Band – terug te vinden op Myspace. En ook wat geluid betreft haalt hij zijn inspiratie uit ‘modernistische’ kunstvormen, bijvoorbeeld de conceptuele en abstracte muziek van die tijd. Een geweldig werk dat toen gemaakt had kunnen zijn, vind ik zijn *Rabbit to Score*, de transcriptie van de door onderzoekers geregistreerde sprongen van een konijn naar een muziekstuk.

### Beeldende kunst, geluidskunst en nu in het theater – een nieuwe wending?

Daar lijkt het op, maar vooralsnog heeft hij geen plannen voor andere projecten in deze richting. De aanloop naar theater kwam met de voorstelling die hij vorig jaar maakte voor Festival a/d Werf: *Blinds*. Ook hier ging het om een voorstelling, in de zin dat het publiek voor een afgebakend stuk tijd naar iets kijkt dat van tevoren in elkaar is gezet. Maar wat Beckett eigenlijk interesseert is niet zozeer het theater zelf, het verhalende aspect, de ontwikkeling van karakters, of de referenties die je er hebt met de hele geschiedenis van theaterstukken. Voor hem telt het gegeven dat je in het theater werkt met taal en met structuren. *Zakłady na Życie (Plant-Life)* was voor hem dan ook niet een manier om iets te vertellen over het fabrieksleven in Polen en om dat minutieus na te bouwen, bij wijze van documentaire. Veel meer was de Poolse setting een excuus om te experimenteren met taal en met voorstellingsstructuren. In die zin was het stuk, net als *Blinds*, mechanisch.

### Waar kunnen we nog meer van James Beckett horen en zien?

Hij doet mee aan de groepstentoonstelling *Capturing Metamorphosis* (t/m 31 oktober), waarbij hij een werk heeft gemaakt naar aanleiding van verschillende vondsten uit het depot van het Allard Pierson Museum in Amsterdam. Verder aan de tentoonstelling *Doodgewoon* in Museum Hilversum (17 november – 30 januari). En voor wie het stuk tijdens Festival a/d Werf gemist heeft, of het gewoon nog een keer wil zien: *Zakłady na Życie (Plant-Life)* staat van 8 t/m 10 november op het Playground Festival bij Stuk in Leuven, België.

[www.jamesbeckett.tk](http://www.jamesbeckett.tk)  
[www.vinkenenvankampen.nl](http://www.vinkenenvankampen.nl)



*Blinds*  
 foto:  
 Wiebke Wiltig



*Zakłady na Życie (Plant-Life)*  
 fotografie:  
 Merijn van der Vliet



# OP LOCATIE

De meest recente installatie van **Laurent Liefoghe**, de *Woonmachine*. De komende tijd ontwikkelt hij samen met **Sanja Mitrovic** een performance die plaatsvindt in de installatie en in première gaat tijdens het Festival a/d Werf 2011. Meer hierover op pagina 25. foto: *Laurent Liefoghe*

# HAND IN HAND EEN KLIF AF RENNEN DRIES VERHOEVEN EN HUIS A/D WERF

**Hij zette er zijn eerste stappen als theatermaker. Na vijf jaar neemt Dries Verhoeven nu dan écht afscheid van Huis a/d Werf om als zelfstandig kunstenaar door te gaan met wat hem drijft; toeschouwers direct bij een voorstelling betrekken en laten ervaren. Radicaal, onverwacht en in het hier en nu. Corien Baart tekende het verhaal van Dries en Huis a/d Werf op.**

'Als je iemand de maan wilt laten zien, hoop je dat diegene naar de maan kijkt en niet naar degene die wijst. Dat de ervaring degene die de woorden uitspreekt overstijgt. Ik wil theater maken zonder applaus; om die ervaring, niet om de prestatie van de performer.'

'Kan theater worden gemaakt zonder de performer? En wat gebeurt er tijdens een voorstelling met de toeschouwer? *Hartstocht*, dat ik samen met Roos van Geffen ontwikkelde, en *uw koninkrijk kome* zijn expliciet uit deze vragen ontstaan. Yvonne Franquinet, die destijds artistiek leider was van Huis en Festival a/d Werf, onderging *Hartstocht* op Theaterfestival Boulevard. Zij nodigde ons uit voor het festival en vroeg me vervolgens zelf een voorstelling te maken. Ik wilde wel, maar zag mezelf helemaal niet als theatermaker. Het productiehuis, Huis a/d Werf, zocht juist naar projecten op het grensvlak van beeldende kunst

en theater. Een concrete aanleiding deed de rest: de opening van het Spoorwegmuseum. In dit voormalige treinstation wilde ik een persoonlijke ervaring laten ontstaan. Een individuele toeschouwer werd in beweging gezet door communicatie per mobiele telefoon. *Sporenonderzoek* werd een voorstelling over stilstaan te midden van het grote verplaatsen.'

'Huis a/d Werf bood me een traject om mijn taal te ontwikkelen. In vijf jaar maakte ik verschillende voorstellingen en installaties. Dat begon twijfelend, me nog niet bewust van mijn vocabulaire. Yvonne Franquinet verbond zich vanaf het begin vergaand aan mij. Zij zorgde ervoor dat onmogelijke projecten mogelijk werden. Daar kwam veel mooi, maar bewerkelijk werk uit, wat voor het productiehuis niet altijd makkelijk was. De meest complexe productie was *U bevindt zich hier*. Ik wilde een voorstelling maken over

.....  
*Sporenonderzoek*  
foto: Gijs Haak  
.....



ons gelijktijdige bewegen over de wereld. Over de troostende gedachte dat er onbekende mensen liggen te slapen, maar een paar meter bij ons vandaan,

.....  
**'Het productiehuis heeft niet als taak een volgende Dries af te leveren'**  
.....

soms door een enkele wand gescheiden. De voorstelling vond plaats in een enorme installatie met een bewegend spiegel dak, waaronder elke toeschouwer alleen in een hotelkamer lag: technisch een productie waarmee het Huis behoorlijk wat risico nam.'

'Naast geld en structuur, nam het productiehuis me serieus als maker, veel serieuzer dan ik mijzelf daarin aanvankelijk

nam. En, heel belangrijk: het mocht mislukken. Ondanks alle belangen van geldschietters en publieksaantallen. Het productiehuis is er niet om successen af te leveren, maar om de talenten én de twijfels van een maker een wijde horizon te geven. Daarom mogen trajecten van mij soms langer zijn dan het werken naar een festival toe. Het Huis heeft een geniale en tegelijkertijd ambivalente relatie met het Festival: het moet de maker ruimte geven om rigoureus te onderzoeken, in al zijn twijfels en onbegrijpelijkheid laten zien, maar die maker moet zich ook presenteren, de confrontatie aangaan met ruimte en publiek.'

'Ik heb veel aandacht gekregen. Soms had ik het gevoel een soort vlaggenschip te zijn. Mijn werk draait vaak om een origineel concept. Als mijn publiek een mobiele telefoon of een computerscherm krijgt, trekt dat publicitair al snel de aandacht. Dat wil niet zeggen

dat conventionele voorstellingen in de zaal minder waardevol zijn. In het donker van een zaal kun je mensen ook in het diepste van hun hart beroeren. De manier waarop mijn werk zich daarvan onderscheidt, is hooguit moeilijker uit te leggen. Soms klinkt het zo nobel wat ik allemaal doe, terwijl er de laatste jaren ook iets ijdels in mij geslopen is – wat ik rampzalig vind – dat ik waarde hecht aan wie ik ben en wat ik heb gedaan. Nu kijken de mensen wel eens te veel naar mij in plaats van naar de maan... En als er een verwachtingspatroon is van mensen die mijn werk volgen, moet ik mij niet alleen verhouden tot de vragen die het werk stelt, maar ook tot die verwachting. De vraag is dan niet alleen 'hoe onderscheid ik mij?', maar nu ook 'hoe onderscheid ik mij van mezelf?'. Allemaal behoorlijk irrelevant en vermoeiend.'

'Na *U bevindt zich hier* heb ik *Niemandland* gemaakt bij Huis a/d Werf en onlangs *Life Streaming*, in coproductie met mijn eigen stichting. Voor mij was het een goede route naar autonomie als theatermaker. Ik denk dat je als productiehuis bij elke kunstenaar opnieuw moet bedenken wat zijn of haar specifieke kwaliteiten zijn en wat hij of zij nodig heeft op welke plek in het landschap. Sommigen komen als zelfstandige het beste tot werk, anderen passen beter in een bestaande structuur. Ik heb nu met behoorlijke weerstand een stichting op gezet, een noodzakelijk kwaad, met praktische zaken die soms afleiden van het maken. Een constructie zoals bij Het Toneelhuis in Antwerpen had me altijd ideaal geleken; een groot huis waar de makers centraal staan. In de Nederlandse stadsgezelschappen staat nu het ensemble centraal. Met die verandering in de basisinfrastructuur is er iets verloren gegaan: dat een productie start met het inhoudelijke idee en de eigenheid van de maker.

#### *Life Streaming*

foto: Maarten van Haaff



De artistiek leiders van die gezelschappen lachen vriendelijk naar me, maar kunnen me niet de mogelijkheid bieden een project te maken. Als je te autonoom werkt, hebben ze geen ruimte.'

'Ik heb nu voor de tweede keer een tweejarige subsidie gekregen van het Fonds Podiumkunsten. En ik ga me in de stad Utrecht vestigen. Nog dicht bij Huis a/d Werf, maar niet meer onder haar vleugels. Het Huis heeft niet als taak een volgende Dries Verhoeven af te leveren. Ik hoop dat het mensen blijft steunen en stimuleren die misschien na drie jaar toch brandweerman worden. Het gaat erom een richting te bepalen, een maker te kiezen en die bij de hand te nemen. En dan allemaal de ogen dicht doen en de klif af rennen...'

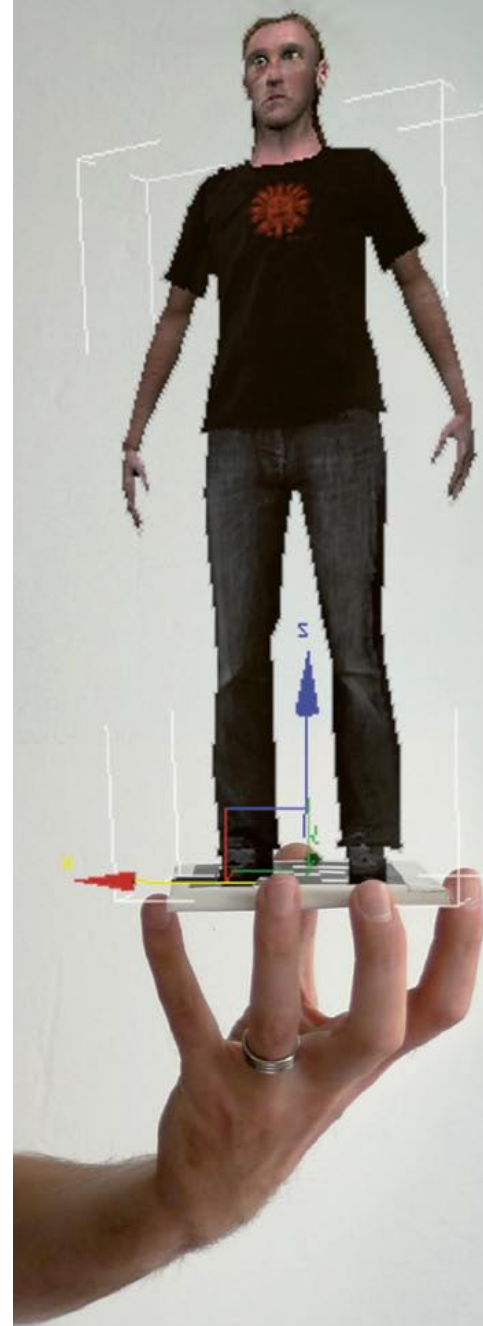
*Corien Baart is artistiek coördinator en dramaturg bij De Utrechtse Spelen. Tot afgelopen juni was zij nog dramaturg bij Toneelgroep Amsterdam, waar Dries regelmatig als scenograaf werkte. Toen hij de vraag kreeg door wie hij liefst geïnterviewd wilde worden, antwoordde hij vrijwel meteen: Corien Baart.*

Voor zijn nieuwste voorstelling *lege handen* kiest **Dries Verhoeven** een voor hem bijzondere locatie: de theaterzaal. Na zes jaar ervaringstheater in eigen installaties of op bijzondere plekken verkent hij voor het eerst de intimiteit van de donkere zaal met publiek op de tribune voor een productie over kindertijd en ouderdom. Volgend jaar gaat hij een voorstelling maken bij de Münchner Kammerspiele van Johan Simons.

Meer info en de speellijst:  
[www.driesverhoeven.com](http://www.driesverhoeven.com)

#### *uw koninkrijk kome*

foto: Dries Verhoeven



Mijn digitale zelf

# JORIS WEIJDOM

'Ik heb altijd al gehouden van boeken en films waar nooit duidelijk werd wat nou 'echt' en wat fantasie was. Voor mij is er liever geen harde grens tussen schijn en werkelijkheid. Ook als het gaat om de dingen die ik graag ervaar in het theater. Even de verwarring van het niet weten, even de zintuigen voor de gek houden, ook al ken ik de theater-code. En ondanks de postmoderne behoefte van het theater om nu alles eerlijk te laten zien, kan ik enorm genieten van een ambachtelijk goed uitgevoerde illusie.

Met dat combineren, of liever – zo naadloos mogelijk in elkaar over laten lopen – van de digitale en analoge ruimte in een theatercontext, houd ik me bezig. Ik werk in die twee werelden. Maar in tegenstelling tot de meeste computergebruikers bestaat mijn digitale wereld niet alleen een plat 'bureaublad' met 'windows' zonder uitzicht. Mijn professionele achtergrond is in 3D computeranimatie. Daarmee ben ik gewend om ook virtueel in drie dimensies te bewegen. In mijn computer is mijn ruimte digitaal en dus oneindig. In tegenstelling tot mijn huis of bureau. Daarom werk ik graag in de studio's en Koepelzaal van Huis a/d Werf. Niet alleen omdat daar meer analoge ruimte is, ook omdat de ruimtes zijn ingericht als een theater, met alles wat daar bij hoort. Ik kan mij elke keer weer verbazen hoe onze werkgroep in de theaterruimte een wereld in een wereld kan opbouwen. Hoe onze techniek naast en tussen de bestaande theatertechniek komt te hangen en langzaam maar zeker de ruimte ogen en oren geeft. We geven nieuwe manieren aan de omgeving om zich te manifesteren met beeld en geluid; projecties die de ruimte vloeibaar maken, levend, bewegend, reagerend. Waarin theatermakers reizen van werelden die we samen creëerden en weer terug, bewegend door mogelijkheden van techniek hun fantasieën verkennen. En dan pauze, de gordijnen open, zonlicht door een raam, de 'echte' wereld dringt in de onze door.

De theaterruimte is voor ons het bureaublad en de performers een muis of toetsenbord. Onze muizende 'operators' worden mede-performers. Mijn werkplek in het Huis is een waardevolle ontmoeting van analoge en digitale, die alleen werkt omdat hij onmiddellijk is in tijd en plaats. Mooi om met de makers hiertussen te bewegen en te ontdekken wat ze elkaar te bieden hebben!

Joris Weijdom is met zijn onderzoeksgroep *Virtueel Theater* van het Lectoraat *Theatrale Maakprocessen* (HKU) regelmatig te vinden in Huis a/d Werf. Meer over zijn project: [www.huisaandewerf.nl](http://www.huisaandewerf.nl) en [www.augmentedstage.com](http://www.augmentedstage.com)

# DE WERKPLEK

Op gezette tijden test Joris Weijdom zijn Performance Engine in Huis a/d Werf. Hij houdt LABs waar theatermakers de mogelijkheden van interactieve digitale technologie kunnen verkennen. Ondertussen werkt hij aan een geoptimaliseerde versie. Vanaf oktober staan er weer LABs in het Huis op de agenda.



**werkplek #1**  
computer thuis  
(of waar ik hem ook neerzet)

Software programma Unity 3D: engine waarin je dingen kan maken in een wiskundige benadering van drie dimensies zoals we die denken te kennen.

**werkplek #2**  
de Koepelzaal en het fysieke decor

Een eerste opzet van een fysiek decor, de slaapkamer van Kortjakje. Inderdaad alles is wit. Niet voor niets want we willen graag alles kunnen gebruiken voor projectie.



Die pijl en kruis in het midden zijn geprojecteerd vanuit één beamer. Wanneer we het (fictieve) midden van het fysieke decor hebben bepaald kunnen we het digitale decor er precies overheen leggen.

**werkplek #3**  
operator computer en digitaal decor

Het schaakbordpatroon is gebruikt in het Moniek Merx LAB (voor Kortjakje, die ze voor theatergroep Max maakte) om de digitale wereld op het analoge decor naadloos te kunnen afstemmen. Kalibreren heet dat. Eerst is het fysieke decor neergezet en opgemeten en daarna het digitale decor nagebouwd. Vervolgens is al het digitale artwork in de digitale omgeving geïntegreerd.



**werkplek #4**  
het driedimensionale fysieke en digitale decor passen nu exact op elkaar

Deze projectie komt uit één beamer! Normaal vertekenen schuine projectievlakken het beeld: hoe verder weg het fysieke oppervlak, des te groter de projectie. Dit betekent dat een geanimeerd karakter dat over de muren zou bewegen naar achter toe steeds groter zou worden, wat natuurlijk het omgekeerde effect van een normaal verdwijnperspectief is. Onze techniek compenseert deze nadelen.

**werkplek #5**  
het scenografisch geheel, de 'theatrale ruimte'

Analoog en digitaal lopen in elkaar over en creëren samen een illusoire werkelijkheid waar alles mogelijk is. Dit is een Waterwereld waarin digitale vissen uit een boek springen en rondzwemmen. In de uiteindelijke voorstelling was er een prachtige balans tussen de diverse verschijningen van licht en de 'echte' en 'niet echte' karakters die zich daarin manifesteerden.



Paris, October 2010

Dear,

I hope this letter finds you well, and that you are sitting comfortably somewhere - like I am sitting on the terrace of one of my favorite cafe's enjoying the sun, writing this letter. I came here especially to do this because these surroundings make me feel like writing, and often I sit here with nothing specific to note. - I come here generally when I am waiting for my laundry to be washed in the Laundromat next door. Since I only recently moved to Paris, places like this, where the people working there start to recognize me, feel great. They create a sense of attachment to the everyday life around me. It is really these small human contacts and routines that count to make a place feel like a home base.

Luckily the autumn, so far has been beautiful and Paris during this period is extremely lively with all the inhabitants returning from the holidays. I love these weeks when everything is about to start and the atmosphere in the city is one of anticipation but still relaxed. You can see that it is autumn not only because nature is starting to change its shades, but also because every available surface is starting to be filled with colorful announcements of all kinds of new activities. The theaters and museums are publishing their programmes for the new season, and just leafing through these booklets and hearing people making plans for the coming months make me feel happy and curious, and on the other hand anxious to start...

By now, you might be wondering why I am writing you. Well, I want to tell you a little bit about a project that I am preparing at the moment. Part two in my performance series (THIS TIME, ANY PLACE) will be continued at Huis a/d Werf in December. It is about hope.

For a long time I have been feeling the urge to create a piece that would touch people's lives outside the context of the theater and deal with subjects that manifest themselves in 'real' life. Although I have always believed that similar systems occur on different scales everywhere, and that therefore everything is connected and can help us to understand the world, I am thrilled to work with a vocabulary outside the theater. It will enable me to open up the process from the beginning and to base the work on dialogue not only between the collaborators but also the people around the project, or anybody who is interested in it. My goal for the project is to create an event that evokes an experience of 'hope' that can be steered into action. You might want to ask what I mean with hope - because hope as a word or concept is widely used these days and attached to different goals.

I mean hope that exists in our contemporary lives and battles - hope as a force that enables us to still relate to the world around us that makes us still find reasons and meaning in our lives.

Besides from my personal life this project arises from a prevailing economic, political and spiritual climate where everything seems to have come to an end. Only a quick glimpse of any media shows us that people in every part of the world are struggling with crises of all sorts. All the values are being questioned and it seems to me that the crucial questions have suddenly become those of survival.

I consider hope as a state of critical and constructive optimism and not something that is directly connected to an anticipated success or material gain. The moments when I can experience hope are those moments when I feel I am free to act and when I have the opportunity to be active; exchanging ideas with people to define our working methods and other practical parameters in order to create the conditions for the work to happen.

In this project I have invited two other artists, Pedro Ines and Andre Avelas, to collaborate with me and I want to approach the kind of hope that can be retraced to survival mechanisms and a do-it-yourself spirit. As a group we will commit to a 'deserted island'-kind of situation. Each participant in the project has the right to bring some baggage, a number of items, which will then create the conditions for the enactment of the hopefulness of the familiar and the potential of limitation. The artists I have invited will also co-sign the work with me.

We will work together between December 2010 and January 2011 at Huis a/d Werf. Towards the end of the period there will be a public event. You yourself will be invited to a mini-retreat to reflect and relax in a hopeful environment. During the event me and Pedro and Andre hope to evoke and share critically optimistic thoughts and ways of surviving the current times and ways of acting on the possibility instead of resting in the probability.

I will leave you now,

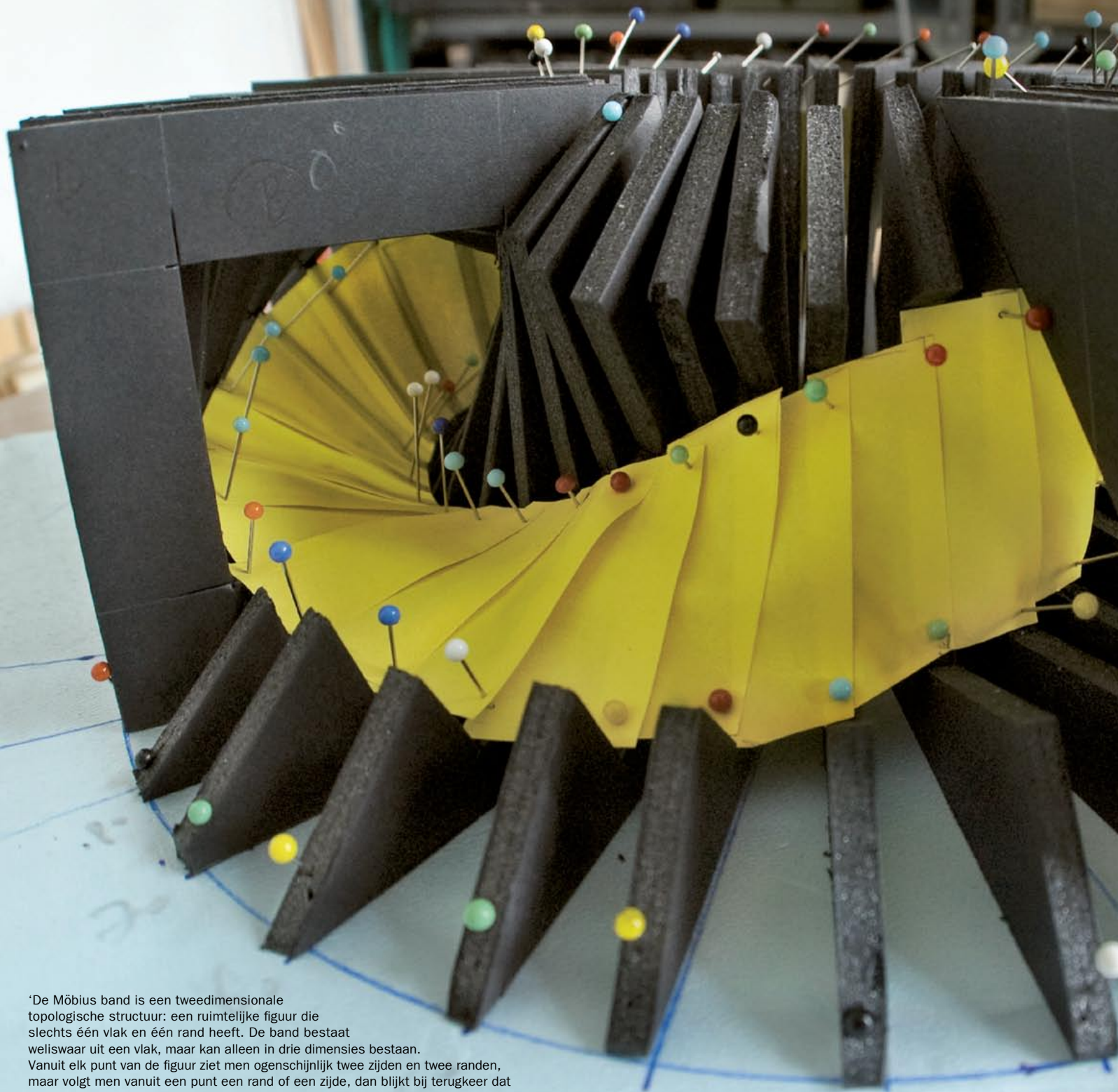
I wish you a great autumn, plenty of these brisk sunny days and hope to see you in January,

kind regards,

Inari

De performance (THIS TIME, ANY PLACE) vindt plaats op maandag 31 januari in Huis a/d Werf. Houd de website en facebookpagina van Huis a/d Werf in de gaten.

Kunstenares **Inari Salmivaara** komt oorspronkelijk uit Finland. Nadat ze jarenlang in Amsterdam had gewoond is ze onlangs verhuisd naar Parijs. Haar performance *THE SPECTACLE*, het laatste deel in de serie *5 IN A WORK NOT CITED*, was te zien op Festival a/d Werf 2010. Het werk van Inari Salmivaara is een combinatie van gelijke delen fysieke aanwezigheid, beweging, geluid, tekst en video en ze werkt vaak samen met kunstenaars uit verschillende disciplines.



'De Möbius band is een tweedimensionale topologische structuur: een ruimtelijke figuur die slechts één vlak en één rand heeft. De band bestaat weliswaar uit een vlak, maar kan alleen in drie dimensies bestaan. Vanuit elk punt van de figuur ziet men ogenschijnlijk twee zijden en twee randen, maar volgt men vanuit een punt een rand of een zijde, dan blijkt bij terugkeer dat men ook de ogenschijnlijk andere rand of zijde heeft doorlopen.' (Wikipedia)

# FILMISCHE ARCHITECTUUR

'Stel je *Möbius Motel* voor als een gang, een hele lange gang. Een gang zoals in een kantoorgebouw, als in een hotel. Tot zover is alles normaal.' Zo begint Maurice Bogaert zijn plan voor een ruimtelijk ontwerp voor Festival a/d Werf. De kunstenaar won de eerste pitch van Huis a/d Werf en ziet zijn *Infinite Fun* a.k.a. *Möbius Motel* gerealiseerd op Festival a/d Werf 2011.

Een tijdje terug vroeg ik me af of het kon: een filmset bouwen waarmee je een remake kunt maken van een bestaande film, op een manier dat de film in één enkel shot geschoten zou kunnen worden. Niet om die film na te maken, maar om een ruimte te bouwen waarin de verschillende shots naast elkaar kunnen bestaan. De opeenvolging van shots – die om en om twee kanten van hetzelfde vertrek laat zien, zoals een dialoog in een soap – vraagt om een reeks ruimtes naast elkaar. Een vervormde ruimtelijkheid met een eigen logica, waarin sommige perspectieven meerdere malen voorkomen en in elkaar over gaan op een niet realistische manier. Het resultaat: een soort 'fun house' of spookhuis op de kermis waar je met je de camera doorheen loopt of gereden wordt in een karretje.

Architectuur in relatie tot film is iets wat me mateloos interesseert. Door camerabeweging en montage kan een eenheid worden gesuggereerd die in werkelijkheid uit losse elementen bestaat. De verschillende kamers in een huis hoeven zich niet perse in hetzelfde gebouw te bevinden, een deur leidt niet perse naar de aangrenzende ruimte. Soms bestaat zo'n kamer, deur of gang überhaupt niet, maar is het slechts boardkarton. Of soms bestaat een kamer alleen maar uit programmeertaal, uit enen en nullen.

Fysieke ruimtes, dus ook de kamer waarin je nu zit en deze tekst leest, bestaan normaliter uit drie dimensies. Lengte, breedte en hoogte. Aan filmische architectuur zou je camerabeweging en montage toe kunnen voegen. Maar die vijf dimensies zien we als kijker niet. Als kijker zien we alleen het bewegende schilderij; hoogte, breedte en duur of tijd. Het hele zaakje wordt als het ware gecomprimeerd. En bij dat comprimeren ontstaan kleine foutjes, misinterpretaties. Juist die foutjes vind ik spannend.

Twee jaar terug maakte ik een videowerk, *Thursday May 10th*, een remake van de op een na laatste aflevering van het seizoen van de Nederlandse soap *Onderweg Naar Morgen*. Op basis van wat ik kon zien op tv heb ik alle sets, op schaal, nagebouwd. Later kwam ik backstage foto's tegen en zag ik dat mijn gereconstrueerde set één deur had, terwijl de werkelijke set er twee had. In de scène



Maurice Bogaert

Arthur Clarke  
Wall of  
Darkness  
(1949)

Möbius Band



the Model



IF AKA MM

waarop ik mijn reconstructie had gebaseerd kwamen deze deuren niet tegelijkertijd in beeld. Het resultaat was hetzelfde, de werkelijkheden niet. *Infinite Fun* is een stap verder in mijn onderzoek naar wat ik 'filmische architectuur' noem. De architectuur is gebaseerd op de Möbius band.

Het bijzondere van de Möbius band is dat het een fysieke, tastbare en tegelijkertijd een heel abstracte denkfiguur is die zich begeeft op de grens van het mogelijk of ervaarbare. Voor science fiction schrijver Arthur C. Clark (van ondermeer *A Space Odyssey*) is de figuur aanleiding voor zijn novelle *The Wall of Darkness* uit 1949. Het hoofdpersonage onderzoekt een geheimzinnige kolossale muur die zijn wereld afgrenst van een onbekende andere kant. Het personage beklimt de muur en ontdekt dat die geen andere kant heeft. Het werk van Clark speelt met de spanning van de twee verschillende ruimtelijke dimensies als met ons ruimtelijk voorstellingsvermogen.

*Infinite Fun* stelt een driedimensionale verruimtelijking van dit denkmodel voor, waarin toeschouwers zelf de ervaring op de grens van twee dimensies ondergaan. Je zou *Infinite Fun* als een conceptueel en tegelijkertijd extreem fysiek werk kunnen zien, als een letterlijke vertaling van een filmische werkelijkheid. Een decor, een werkelijkheid die gevormd wordt door de camerabeweging, à la *The Matrix* (1999). Alsof je als gast de plek van de camera inneemt en door de ruimte tuimelt.

Inmiddels is het werkproces voor de productie in volle gang en word ik bij de les gehouden door banale zaken als materiaal en zwaartekracht. Samen met architect Jelle Feringa ben ik bezig met de voorbereidingen voor een mock-up. Het bedenken, tekenen en berekenen van een constructie die zowel esthetisch als constructief goed is. Of eigenlijk is het niet eens tekenen en rekenen, maar het schrijven van een script. Een script dat enerzijds een beschrijving is van een filmische ervaring, anderzijds een formule, een code, een stukje programmeertaal die een werkelijkheid beschrijft.

To be continued ... (at Festival a/d Werf 2011).

Volg Maurice Bogaert in zijn maakproces op [www.huisaandewerf.nl](http://www.huisaandewerf.nl) en [www.mauricebogaert.nl](http://www.mauricebogaert.nl)

Tijdens Festival a/d Werf 2011 vindt opnieuw een pitch plaats. Dé kans voor vormgevers, architecten en beeldend kunstenaars die een autonoom project willen ontwikkelen waarin ruimte en beeld, ruimtelijke ervaring of installatie het uitgangspunt zijn. De winnaar mag zijn plan met een budget van 20.000 euro realiseren voor Festival a/d Werf 2012.

Meer informatie: [www.huisaandewerf.nl](http://www.huisaandewerf.nl)

# THINGS TO REMEMBER, THINGS TO KEEP, THINGS TO TAKE, THINGS TO MAKE UP

Sinds 1 september is de artistieke leiding van Huis en Festival a/d Werf in handen van de uit Duitsland afkomstige Rainer Hofmann. Een allrounder die zowel artistieke als productionele functies heeft bekleed, onder meer bij festivals als Theater der Welt en Politik im Freien Theater. Zijn kennis en ervaring wil hij nadrukkelijk inzetten om de internationale ambities van het productiehuis te realiseren, nieuwe kunstenaars uit zowel binnen- als buitenland aan te trekken en de stad Utrecht te geven wat ze nodig heeft. Maar ook om relevant theater te maken dat antwoorden geeft op prangende politiek-maatschappelijke vraagstukken. Een eerste kennismaking met de man achter deze drijfveren.

**I am good at saying goodbye. And I love saying hello. If experience were a suitcase, what would my baggage be? My actual and virtual baggage. The things I schlepped around in truth and the things I made up.**

#### Ludwig Maximilians Universität München

- the total freedom of being a student and the naive thought that size does matter

#### Goldsmiths' College London

- all the innocence of a stranger in a foreign land
- black taxis and late night curries
- a dark neighbourhood and a Scottish neighbour
- the daughter of an Italian catholic priest

#### A Munich company called Gastgeber Theater

- a bakery, producing lots of edible props for the show: petit four lightbulbs and Lebkuchen spoons and much more

#### A London company called Theater Concept

- success on zero budget
- 'bare light bulb theatre' as a critic put it
- respect

#### Theater Neumarkt Zürich

- the ability to invent a new concept for a theatre, offering plays and debates on burning issues, that hit the heart of the city

- a stage in the old town not even 4m high, but the best theatre in the country, which led to the naive thought that size does not matter
- a technician with whom you can hang out in the theatre bar all night long and discuss philosophy
- an ensemble of actors that was never satisfied
- Swiss mountains
- the president of the country stepping in and helping out with a speech when a projector did not work at the opening event for a new season

#### Hofmann / La Roche production Zürich: Terminal A

- a name like a pharmaceutical company
- the salary of the owner of such a company

#### Theater Winkelwiese Zürich

- the socio-political talks with the director and a wine cellar for a stage
- drinking wine in order to empty the cellar and make the stage bigger
- the four year old son of a colleague who, ten minutes into a dress rehearsal, said 'will it be over soon?'

#### Festival Hope & Glory Zürich

- a platform for the first steps of some very talented artists
- friends
- a past creating a future



fotografie: Jerry van der Weert

#### Theaterhaus Gessnerallee Zürich

- setting urban trends
- one of the most beautiful venues ever, an old army horse-riding hall
- a program that was the best marketing you could think of
- half price at the restaurant belonging to the theatre

#### Schauspiel Köln

- 35 actors, or at least some of them
- the ability to avoid a canteen with drunk actors
- the best cook among theatre directors
- the friend who died on the first day of the summer holidays
- friends who do not work in the theatre field
- the best apartment I will ever have

#### Salzburger Festspiele

- the view from the rehearsal stage onto a crowd of décolletés and summer furs
- Salzstangerl and Mirabellen and Mohr im Hemd (Austrian delicatessen)
- an artistic director who kept you waiting after the dress rehearsal because he was busy with phoning the president and the chancellor of the country before he could say he liked the show

#### Stadtheater Bern

- a taste for the bourgeois and a stage in red and gold
- the knowledge that there is no need to pretend that you are outside of society

#### Nibelungenfestspiele Worms

- the confirmation of the old communication rule that shouting makes you a loser
- the confirmation of the old stage rule that worms make the king

#### Production Genesis Nr. 2 at Sophiensäle Berlin / Schlachthaus Bern / Winkelwiese Zürich

- the freedom to re-create the world out of vodka and Russian whores and psychiatrists and would-be cosmonauts amidst a derelict landscape
- showing the same production on stages 15, 8, and 4m wide and it works every time
- warm hearts

#### Festival Politik im Freien Theater Köln 2008

- a sheep disguised as a poodle hanging all over the city
- political issues and the search for new and highly entertaining forms of theatre
- the real world of politics and why it is so ugly
- the biggest stage ever: the city of Cologne
- a trendy bar as a festival centre
- a performance with 180 people on stage singing for 35 minutes
- a team as good as the one in Utrecht

#### Festival Theater der Welt 2010 Essen and Mülheim an der Ruhr

- a glimpse of the world in two and a half weeks through artists from five continents
- a park as a festival centre
- an entire team's ability to keep laughing in the most exhausting periods of festival preparation

**Some of this I have in my baggage. Some of this I hope to find in Utrecht also. Some of this I hope to create with artists and colleagues at Huis en Festival a/d Werf. Some of this is not true. Some of this is. Some of this shall be true. Some of this shall not. Some of this shall remain a utopia. Some of this you should dream about. Some of this you should fear. Some of this you should not expect. Or, as Leonard Cohen put it: 'I can't forget but I don't remember what.'**

# KORT

## HET LAB A/D WERF

Huis a/d Werf is van 3 t/m 7 november even van Het Lab Utrecht. Dan organiseert het productiehuis (dat voorstellingen voor jong publiek maakt) een week vol theater en dans: Het Lab a/d Werf. Van woensdag tot en met vrijdag komen schoolklassen van zowel basis- als middelbaar onderwijs in Utrecht en omgeving over de vloer en in het weekend toont Het Lab eigen producties aan een breed publiek.

Ga naar [www.hetlabutrecht.nl](http://www.hetlabutrecht.nl) voor het hele programma en kaartverkoop.

## MUZIKALE CLASH IN HUIS A/D WERF

De bekende Utrechtse DJ DNA is host van een nieuw platform voor live elektronische en akoestische muziek in Huis a/d Werf. *SABOTAGE!* begint met een clash tussen laptops, bediend door HKU studenten, en een bekende muzikant. Iedere participant mag onverwacht inbreken in een sessie: *SABOTAGE!* Het tweede deel is een performance met nieuwe elektronica en/of experimentele instrumenten. Afsluiter is een 'live coding session'; een battle tussen twee studenten die in Max MSP software patches bouwen met als doel in zes minuten een zo bizar mogelijk klinkend geluid te bouwen.

eerstvolgende *SABOTAGE!*:  
donderdag 25 november om 20.30 uur.

## NIEUWE VOORSTELLING DRIES VERHOEVEN

Voor de eerste keer maakt Dries Verhoeven een voorstelling voor de theaterzaal. In *lege handen* zullen de realiteit en onze mening over het ouder worden elkaar gevaarlijk dicht naderen. De performers zijn geen van allen ouder dan tien of jonger dan zeventig jaar oud. De toeschouwers op de tribune bevinden zich tussen die twee generaties in. Voor beiden draagt men zorg en een (vanzelfsprekende) verantwoordelijkheid die al ver voor de geboorte begint en pas ver na de dood eindigt. Durven we een mening te vormen over deze mensen? Durven we de complexiteit van een volwassen leven op hen te projecteren? Of zien we alleen hun geruststellende glimlach?

woensdag 24, vrijdag 26 en zaterdag 27 november (première) en woensdag 1, vrijdag 3 december, in Huis a/d Werf.  
Kaarten via Theater Kikker:  
[www.theaterkikker.nl](http://www.theaterkikker.nl)

Van november 2010 t/m februari 2011 in de Nederlandse theaters. De speellijst staat op [www.driesverhoeven.com](http://www.driesverhoeven.com)

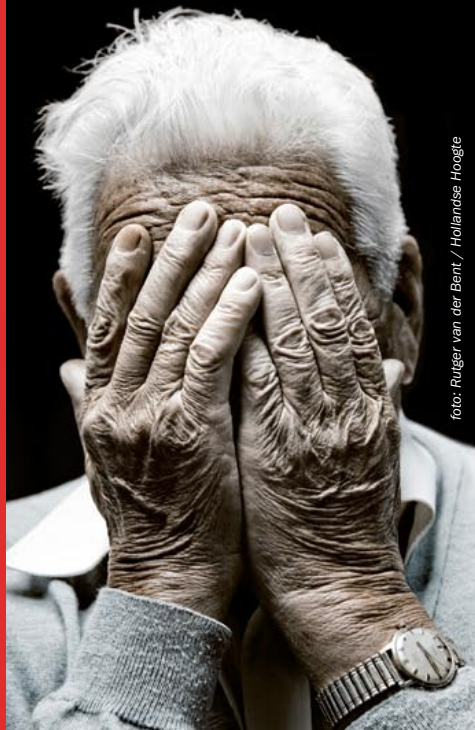


foto: Rutger van der Bent / Hollandse Hoogte

## BLINDDATE MET BEATRIX

Het culturele seizoen is alweer even geopend en Huis en Festival a/d Werf was er bij: op een blinddate met het Beatrix Theater. Tijdens het Uitfeest schreef de kinetische installatie *Skryf* van kunstenaar Gijs van Bon volautomatisch een zesregelig gedicht in witzand op de anders zo smeteloze marmeren vloer van de theaterfoyer. In het bijbehorende gratis boekje konden de bezoekers van het Beatrix Theater het gedicht en de verschillende vertalingen ervan echt goed volgen. Het vertaalproject *WHOSEYWHATS* was onderdeel van Festival a/d Werf 2010.



## IN RESIDENTIE

Vanaf januari gaat kunstenaar/architect Laurent Liefoghe samen met Sanja Mitrovic in residentie werken bij Huis a/d Werf. De Belg was eerder te gast met *Viewmaster The Series*, een installatie, een performance én een tool voor kunstenaars. De Servisch-Nederlandse Mitrovic won onlangs nog de BNG Nieuwe Theatermakers Prijs. Samen werken de twee in Huis a/d Werf toe naar hun performance in de *Woonmachine*, die in première gaat tijdens het Festival a/d Werf 2011. *Woonmachine* ontstond in opdracht van Z33 (Hasselt) als onderdeel van de tentoonstelling *Design by Performance*. De architecturale box – die het midden houdt tussen modernistische glasshouse, showroom en analoge 3d cinema – staat op zichzelf als installatie waar het publiek vrij in kan rondlopen maar vormt ook de setting voor de performance. Sanja Mitrovic staat nog met *1: Songs* van Nicole Beutler in de theaters, waaronder Theater Kikker. Haar nieuwe voorstelling *A Short History of Crying*, gaat 25 november in première in hetveem theater.

## FLORIS VAN DELFT ON TOUR

Theatermaker Floris van Delft gaat in januari, februari en maart 2011 op tournee met *Rechter kan niet*. De theatermaker / regisseur vraagt zich af hoe het staat met het hedendaagse rechtssysteem. Samen met een bekende gast bekijkt Floris van Delft hoe de treinkaping in Wijster uit 1975 nu bestraft zou worden. *Rechter kan niet* stond eerder op Festival a/d Werf. **Kijk in de agenda op pagina 26** voor alle tourdata.

*'Fraai zijn de telkens wisselende perspectieven die openbaren hoe snel we verstrikt raken in onze eigen emotionele verwachtingen van het rechtspreken.'*  
(de Volkskrant)

*'Met humor en scherpte worden clichés voor het voetlicht gebracht en in een nieuw jasje gestoken. Met veel vaart en op de juiste momenten wordt het publiek bij de voorstelling betrokken.'* (Theatercentraal.nl)

## FESTIVAL 2011

Zoals eerder in deze VAN HET HUIS besproken werken Maurice Bogaert, Laurent Liefoghe en Sanja Mitrovic en João Evangelista binnen het productiehuis aan hun voorstellingen. Die gaan op Festival a/d Werf 2011 in première. Naast deze Huis a/d Werf producties prijken op de lijst een paar mooie internationale voorstellingen. De leden van het Berlijnse performancegezelschap She She Pop nodigen hun vaders uit op het podium in *Testament*. Uit Frankrijk komt Gisèle Vienne (tijdens het festival in 2009 nog te zien met *Jerk*) met *This is how you will disappear*. Het Belgische Berlin brengt *Tagfish*, een mix van theater en film gecreëerd voor Theater der Welt in Essen. Uit Slovenië komt Janez Janša en uit België Mokhallad Rasem met *Irakese Geesten*. Tenslotte gaat het vierde deel van *Het Beloofde Feest* van Ilay den Boer (een jeugdtheatervoorstelling van Het Lab en Huis van Bourgondië) in première op het festival.

Lees meer over deze voorstellingen op [www.festivalaandewerf.nl](http://www.festivalaandewerf.nl) onder 'NIEUWS'.

# AGENDA

Huis a/d Werf (co)producties spelen op verschillende plekken in binnen- en buitenland. In de zalen van het Huis vinden ook activiteiten plaats.

## OKTOBER

**Moscow – Berlin**  
21 t/m 24 oktober  
Le Merlan, Marseille

## NOVEMBER

**Het Lab a/d Werf**  
(gast in Huis)  
1 t/m 7 november  
Huis a/d Werf, Utrecht

**DARK MATTER**  
**Kate McIntosh**  
2 en 3 november  
Grand Theatre, Groningen

**Zakłady na Życie (Plant-Life)**  
**James Beckett**  
8 t/m 10 november  
Playground Festival, Leuven

**Where life has no value...**  
**Fanni Futterknecht**  
10 t/m 20 november  
Festival Tanzwut, Wenen

**lege handen**  
**Dries Verhoeven**  
(gast in Huis)  
24, 26 en 27 (première)  
november  
Huis a/d Werf, Utrecht

**SABOTAGE! (gast in Huis)**  
25 november  
Huis a/d Werf, Utrecht

## DECEMBER

**lege handen**  
**Dries Verhoeven**  
(gast in Huis)  
1 en 3 december  
Huis a/d Werf, Utrecht

**Moscow – Berlin**  
14 t/m 16 december  
Le Manège de Reims, Reims

## JANUARI

**Rechter kan niet**  
**Floris van Delft**  
13 en 14 januari  
Stadsschouwburg, Utrecht

26 januari  
Corrosia!, Almere

28 januari  
Chassé Theater, Breda

29 januari (o.v.b.)  
Het Jeugdtheaterhuis,  
Gouda

**(THIS TIME, ANY PLACE)**  
**Inari Salmivaara**  
(gast in Huis)  
31 januari  
Huis a/d Werf, Utrecht

## FEBRUARI

**Rechter kan niet**  
**Floris van Delft**  
9 februari  
LAKtheater, Leiden

10 februari  
Plaza Futura, Eindhoven

12 februari  
De Lieve Vrouw,  
Amersfoort

17 februari  
Schouwburg Kunstmin,  
Dordrecht

18 februari  
Theater Walhalla,  
Rotterdam

25 februari  
Theater De Regentes,  
Den Haag

## MAART

**Rechter kan niet**  
**Floris van Delft**  
7 en 8 maart  
Theater Bellevue,  
Amsterdam